

Отже, необхідно розробити детальний план мотивації освіти студентів України, щоб в майбутньому український народ складався з кваліфікованих, компетентних, вільних та працелюбних громадян всіх спеціальностей, метою яких було б суспільне благо та процвітання України.

Використана література:

1. *Ансофф И.* Стратегическое управление / Пер. с англ. – М.: “Экономика”, 1989.
2. *Веснин В.* Основы менеджмента. – М.: “Триада”, ЛТД, 1997.
3. *Виханский О., Наумов А.* Менеджмент: Учебник. – 3-е изд. – М.: “Экономистъ”, 2003. – С. 528.
4. *Герчикова И.* Менеджмент. – М.: Банки и биржи. “ЮНИТИ”, 1995.
5. *Глухов В.* Основы менеджмента. – С.-Петербург.: Спец.литература, 1995.
6. *Комаров М.* Менеджмент, “ЮНИТИ”, 1998.
7. *Максимцов М., Игнатъева А.*, Менеджмент, М.: Банки и биржи, “ЮНИТИ”, 1998.
8. *Маскон М., Альберт Н., Хедоури Ф.* Основы менеджмента. – М.: “Дело”, 1992. С. 373.
9. *Сорока И* Мотивация труда, предпринимательства и менеджмента в условиях социального рыночного хозяйства: логика и эффективность триады. / Монография/ Донецк: “ДГКИ”, 1996.- С. 283.
10. *Грушенко В.* Менеджмент. Ключ к пониманию сущности управленческой деятельности: – Смоленск: “СИБП”, 1997
11. *Хекхаузен Х.* Мотивация и деятельность: / СПб: “Питер”, 2003.

Павленко Г.А.

Формування інформаційної культури суб'єктів управлінської діяльності: соціально-філософський дискурс

У статті здійснено аналіз сутності поняття “Інформаційна культура управлінця”, визначено зміст вимог до інформаційної підготовки управлінця та обґрунтовано модель формування його інформаційної культури.

Ключові слова: інформація, інформаційна культура, управлінець, управлінська діяльність, модель.

Актуальність даного дослідження обумовлена соціальними проблемами, що виникають у сучасному суспільстві у зв'язку з розгортанням інформаційної революції, становленням інформаційного суспільства. Інформація всіх сфер життєдіяльності українського суспільства, впровадження інформаційних технологій вимагає відповідних змін в управлінні, висуває нові вимоги до всіх суб'єктів соціального управління, до їхньої управлінської культури, в якій інформаційна культура набуває пріоритетного значення. Разом з тим, існуючий рівень інформаційної культури управлінців не відповідає масштабам, динаміці та інноваційному характеру управлінських рішень в суспільстві, яке набуває характеристик інформаційного. Нерідко уявлення управлінців про інформатизацію носять технократичний характер, розуміючи її винятково як технічну і технологічну справу, що розв'язує всі проблеми людського буття, утверджує стандарти інформаційного суспільства. Така неадекватність рівня інформаційної культури змісту і масштабам в

інформаційному суспільстві гальмує його побудову в Україні, знижує ефективність соціального управління в суспільстві. Отже, постає проблема приведення інформаційної культури соціальних суб'єктів управління у відповідність до вимог інформаційного суспільства і на цій основі удосконалити управління сучасним українським суспільством.

Потреба в науковому обґрунтуванні шляхів розв'язання цієї проблеми обумовила вибір теми нашого дослідження.

Мета даної статті – проаналізувати сутність поняття “інформаційна культура управління” і визначити зміст вимог до інформаційної підготовки управління; обґрунтувати модель формування інформаційної культури управління.

Аналіз існуючих точок зору щодо сутності поняття “інформаційна культура” свідчить, що їх можна звести до двох базових --- інформаціологічного та культурологічного. Перший з них ґрунтується на визначенні інформаційної культури як сукупності знань, умінь і навичок пошуку, добору, аналізу інформації, тобто всього того, що формує інформаційну діяльність, спрямовану на задоволення інформаційних потреб.

Натомість застосування культурологічного підходу до трактування поняття “інформаційна культура” має своїм наслідком розширення його змістовної частини, що цілком закономірно, оскільки накопичена людством інформація є водночас надбанням світової культури. Звідси інформаційна культура розглядається як спосіб життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві, чинник процесу формування культури людства (способи і результати інформаційної діяльності), процесу гармонізації внутрішнього світу людини в ході освоєння всього обсягу соціально значущої інформації.

Інформаційна культура постає, як зазначає українська дослідниця Г.О.Козлакова [8], багатофункціональним явищем. До її загальних функцій відносять, зокрема, регулятивну, пізнавальну, комунікативну і виховну. Регулятивна функція полягає в тому, що інформаційна культура істотно впливає на діяльність людини. Пізнавальна функція проявляється у тому, що інформаційна культура безпосередньо пов'язана з навчальною та дослідницькою діяльністю людини. Комунікативна функція визначається тим, що інформаційна культура --- невід'ємний компонент взаємозв'язку людей, а виховна функція підтверджується тим, що інформаційна культура сприяє опануванню всією культурною спадщиною, оволодінню всіма інтелектуальними багатствами цивілізації. В наш час одним із основних засобів розвитку та поширення інформаційної культури стають комп'ютерні технології.

Формування інформаційної культури відбувається на особистісному та суспільному рівнях, постає як одне із основних завдань процесу функціонування сучасного суспільства, зважаючи, насамперед, на такі її особливості, як спроможність, по-перше, визначати соціально необхідний рівень інформованості індивіда, що відповідає рівню розвитку суспільства в цілому; по-друге, формувати систему ціннісних орієнтацій, що виявляється в доборі циркулюючої інформації, її оцінці, критичному осмисленні; по-третє, сприянні засвоєнню індивідом знань і цінностей у формі домінуючих у дану епоху стереотипів і, по-четверте, безпосереднім засобом становлення і виховання інформаційної культури є нові інформаційні технології, оволодіння якими стає складовою частиною інформаційного суспільства і сприяє більш повному розкриттю можливостей людини в усіх різновидах її діяльності, включаючи й професійну.

Формування інформаційної культури має бути підпорядковане завданням гармонійного розвитку особистості. Адже інформаційна культура постає соціальним

явищем особливого, якісного гатунку, обумовленим не тільки розвитком науково-технічного прогресу, електронними засобами переробки, збереження і передачі соціальної інформації, а й являє собою діяльну інфраструктуру, що пронизує історичний час людини і цивілізації, всі сфери людської діяльності, етапи розвитку індивіда як соціальної істоти.

За умов все могутнішого впливу інформатизації на професійну сферу важливо, щоб кожний суб'єкт діяльності досяг певного рівня досконалості в основних напрямках роботи з інформацією: її отриманні, накопиченні, кодуванні та переробці, створенні якісно нової інформації, її передачі та практичному використанні. Володіння інформаційною культурою забезпечує суб'єкту діяльності високий рівень освіченості, створює фундамент для структурування знань, дає засоби і методи для орієнтації у швидкоплинному світі, дозволяє успішно освоїти практично будь-яку галузь діяльності, формує здатність до узагальненого погляду.

Важливе місце при цьому відводиться в дисертації характеристиці суб'єкта діяльності, який є носієм субстанційних рис, якостей, властивостей, що визначають якісні характеристики людини, різні форми соціальної організації її життєдіяльності. Суб'єкт володіє певними онтологічними, гносеологічними та праксеологічними характеристиками, тобто може розглядатися як єдність: а) якостей, що уособлюють її носія; б) його пізнавальну спроможність та в) творчу, ціледосягальну діяльність. Тобто суб'єкт, будучи соціально-історичним феноменом, може розглядатися на різних рівнях його теоретичної ідентифікації та практичної діяльності. В залежності від цілей наукового дослідження суб'єкт може розглядатися як людство в цілому (соціальна форма буття матерії), окремо взяті цивілізації, суспільства, соціальні групи, верстви та класи, а також індивід. Формацийний підхід до визначення сутності соціального суб'єкта дозволяє виокремлювати бінарних соціальних суб'єктів, взаємодія та боротьба яких визначала змістовні характеристики того чи іншого соціального стану, позиції інших соціальних суб'єктів, їх місце та роль в ієрархічній системі суспільства. У запропонованому дослідженні під суб'єктом соціальної дії розуміється управлінець, який в залежності від контексту аналізу може набувати як колективних, так і індивідуальних ознак.

Аналіз кваліфікаційних характеристик, відповідно до вищенаведеного визначення, свідчить, що майбутній управлінець має навчитися здійснювати щонайменше чотири види діяльності, кожна з яких передбачає готовність і вміння вирішувати такі основні професійні завдання:

1. Організаційно-управлінська діяльність: а) організація роботи колективу виконавців, прийняття управлінських рішень за умов наявності різних думок; б) знаходження компромісу між різними вимогами (вартість, якість, безпека, терміни виконання тощо) як при довгостроковому, так і короткостроковому плануванні, прийнятті оптимального рішення; оцінка виробничих і невиробничих витрат щодо забезпечення якості виробничої і проектної продукції; в) здійснення технічного контролю й управління якістю продукції.

2. Виробничо-технологічна діяльність: а) розробка оптимальних технологій виготовлення виробів; б) ефективне використання матеріалів, устаткування тощо; в) вибір матеріалів і устаткування для реалізації виробничих завдань; г) здійснення метрологічної перевірки основних засобів виробництва.

3. Науково-дослідна діяльність: а) діагностика стану і динаміки об'єктів діяльності (підприємств, організацій, об'єктів ландшафтної архітектури, технологічних процесів і

устаткування) з використанням необхідних методів і засобів аналізу; б) створення математичних і фізичних моделей процесів і устаткування, а також теоретичних моделей, що дозволяють прогнозувати властивості матеріалів в умовах ринкового господарювання, ландшафтного будівництва тощо; в) розробка планів, програм і методик проведення досліджень; г) аналіз, синтез і оптимізація процесів забезпечення якості іспитів, сертифікації продукції із застосуванням проблемно-орієнтованих методів.

4. Проектно-конструкторська діяльність: а) формулювання цілей і завдань проекту (програми) при заданих критеріях, цільових функціях, обмеженнях; б) обґрунтування структури їхнього взаємозв'язку, виявлення пріоритетів розв'язання задач з урахуванням моральних аспектів діяльності й оптимізації стану довкілля, природного й урбанізованого середовища; в) розробка узагальнених варіантів вирішення проблем, аналіз варіантів, прогнозування наслідків, знаходження компромісних рішень в умовах багатокритеріальності; планування реалізації проекту; г) розробка проектів об'єктів ландшафтного будівництва і виробів з урахуванням технологічних, експлуатаційних, екологічних, естетичних, економічних параметрів; д) використання інформаційних технологій при розробці нових матеріалів і технологій.

Спираючись на дослідження Н.Г.Джинчарадзе [6], С.Г.Антонової [2], М.Г.Вохришевої [4] та ін., доцільно в інформаційній культурі фахівця як суб'єкта управлінської діяльності виокремлювати два структурних рівні: змістовний і функціональний.

Перший з них (змістовний) передбачає поінформованість людини про явища, що відносяться до сфери культури, знання джерел інформації, включення в інформаційно-культурне поле своєї свідомості найбільш значущих ідей, що циркулюють у суспільстві і, звичайно, професійні знання. Змістовний рівень визначається професійною підготовкою, набором дисциплін, що викладаються в вузі. Застосування системного підходу до визначення змісту досліджуваних дисциплін полягає у виділенні блоків, що підпорядковуються чітко визначеним завданням, а також встановленні інтегративних зв'язків між ними. Рациональне співвідношення блоків дозволяє гармонійно поєднати загальноосвітню підготовку з професійною.

Функціональний рівень інформаційної культури фахівця як суб'єкта управлінської діяльності пов'язаний з операціональною спрямованістю людини. Функціональний рівень включає формування таких умінь і навичок, необхідних управлінцю, як уміння отримувати потрібну інформацію, знаходити оптимальні шляхи пошуку джерел інформації; уміння аналізувати джерела, відбирати потрібні; уміння рационально використовувати отриману інформацію, формулювати свої інформаційні потреби й адекватно визначати інформаційні можливості. Формування цих й інших умінь і навичок зменшує непродуктивні витрати часу, сприяє підвищенню оперативності, точності та повноти одержання інформації та знання.

Аналіз діяльності суб'єкта соціальної дії свідчить, що фахівцю необхідна висока інформаційна культура для прийняття управлінських рішень, яка у вузькому сенсі цього слова може бути визначена як: а) оптимальні засоби маніпулювання зі знаками, даними, інформацією та подання їх зацікавленому споживачу для рішення теоретичних і практичних задач; б) механізми вдосконалення технічного середовища, зберігання і передачі інформації; в) розвиток системи навчання, підготовки людини до ефективного використання інформаційних засобів та інформації.

В широкому сенсі інформаційна культура може бути зведена до сукупності принципів і реальних механізмів, що забезпечують позитивні взаємодії етнічних і національних культур, їхнє долучення до загально людського досвіду.

Інформаційна культура може бути характеризована як така, що має методологічний, світоглядний, загальноосвітній та загальнокультурний характер, що проявляється, насамперед, у використанні універсальних процедур пошуку, обробки та представлення інформації на базі відповідної системи наукових понять, принципів та законів як необхідних факторів системно-цілісного пізнання та відображення об'єктивної реальності та пов'язаного з такою системою фактографічного матеріалу (базі даних, бази знань тощо).

Заслугує на підтримку ідея, згідно з якою готовність сучасної людини жити в інформаційному суспільстві не повинна зводитися лише до досконалого оволодіння прийомами програмування, можливостей, що надає, скажімо, комп'ютер. Основою інформаційної культури є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, а головне – вміння орієнтуватися в безмежному світі інформації. Очевидно, що інформаційна культура має утверджуватися засобами не лише науки, а й системи освіти в цілому, що передбачає не лише оснащення освітніх закладів комп'ютерами, але й вміння з дитинства користуватися ними. Водночас актуальною постає проблема вдалого застосування в освіті найновішої техніки та технології, адже суттєво збільшується ймовірність дитини стати об'єктом маніпулювання. Звідси, на наш погляд, формування інформаційної культури особи має починатися з її дитячого віку. Зрештою, тут можуть бути умовно виділені три основні етапи:

1) етап первісної інформаційної соціалізації особи, який розпочинається з 2--3 років і пов'язується з формуванням уявлень про найпростіші інформаційні процеси, які відбуваються у суспільстві — насамперед, спілкування в сім'ї та засоби масової інформації (радіо, телебачення, відео, комп'ютерна (електронна) гра тощо). Критеріальний вимір етапу --- формування первісних знань про комунікаційні можливості людини, суспільства, побудова комунікаційних навичок людини;

2) етап освітньо-інформаційного навчання (приблизно 5-16 років) пов'язується із накопиченням знань про інформаційні потоки, їх функціонування, адекватне застосування отриманої інформації тощо, характеризує активне ставлення до світу інформації, формуванням самостійних навичок користування інформаційними технологіями та технікою “п'ятого” (“шостого”) покоління, що забезпечується ЗМІ, змістом навчання у школі, спілкуванням однолітків та в сім'ї, впливом спеціальних інституцій та освітніх структур;

3) етап формування розвиненої інформаційної культури (приблизно 16-25 років) пов'язується із суттєвим збільшенням обсягу індивідуальних інформаційних можливостей та меж, підвищенням психологічних здібностей сприйняття інформації та її селекції, отриманням певних професійних навичок, набуттям певного соціального стану, оформленням особистісного ставлення до різноманітних засобів масової інформації, формуванням особистісних цілей та цінностей, світоглядних орієнтирів, ідеалів, світосприйняття тощо.

Загальні вимоги до інформаційної системи освіти та її вдалого функціонування є, зокрема, такі: а) її повнота; б) гнучкість; в) динамічність; г) доступність; д) оптимальність як здатність надавати інформацію, яка відповідає можливостям реципієнта; е) необхідність взаємодії формальних і неформальних каналів комунікації в освіті та вихованні;

є) погодженість у часі інформаційних запитів та отримання відповідної інформації.

Зважаючи на ту обставину, що особистісне знання людини завжди перебуває у неперервному розвитку, особливого значення, на нашу думку, набуває формування тезаурусу – того запасу інформації, який, постійно поповнюючись, стає підґрунтям, інформаційною базою діяльності соціального суб'єкта. Отже, закладення, формування і розвиток тезаурусу потрібно розглядати як у філогенезі (загальноінформаційне надбання), так і в онтогенезі (формування тезаурусу окремої людини). Суттєвого значення набуває також неформальний фактор формування індивідуального інформаційного тезаурусу (вплив неформальної групи однолітків, друзів, однодумців тощо).

Плідною на нашу думку є ідея, згідно з якою найсуттєвішою потребою сьогодення постає не стільки розширення процесу інформатизації суспільства, скільки його гуманізація, цивілізаційний розвиток з урахуванням потреб, цілей, можливостей як суспільства в цілому, так і окремої людини. Ефективне забезпечення функціонування інформаційного суспільства – найголовніший чинник організованості соціальної системи, необхідна умова її гнучкості, здатності до перетворень відповідно до ситуацій, що змінюються. Становленню такої якості соціальної системи має сприяти запропонована модель процесу формування інформаційної культури з її трьома базовими етапами: а) етапом первісної інформаційної соціалізації; б) етапом освітньо-інформаційного навчання і в) етапом формування розвиненої інформаційної культури.

Висновки

1. Оволодіння інформаційною культурою постає як шлях універсалізації чеснот людини, що сприяє реальному розумінню людиною самої себе, свого місця та ролі в суспільстві, основних сферах його життєдіяльності. Насамперед, усвідомлення своєї належності до функціональної частини людської діяльності, яку прийнято називати інформаційним спілкуванням. По-друге, причетність до інформаційної діяльності як процесу виробництва, поширення і використання інформації. По-третє, така діяльність має аксіологічний характер, якому підпорядковується й інформаційна компонента; По-четверте, інформаційну культуру можна розглядати як оптимальний спосіб здійснення інформаційної діяльності в її обумовленості конкретними умовами, можливостями, перспективами розвитку.

2. Суттєва роль у формуванні інформаційної культури належить освітній та управлінській діяльності, які формують соціально важливі якості фахівця інформаційного простору, сприяючи становленню таких навичок та вмінь як: а) диференціація інформації; б) виділення соціально та професійно значущої інформації; в) вироблення критеріїв її оцінки; г) перероблення інформації та її використання.

3. Формування професійно важливих якостей управлінця передбачає такі види діяльності: виробничо-технологічний, організаційно-управлінський, науково-дослідницький та проектно-конструкторський. Модель процесу формування інформаційної культури суб'єктів сучасного виробництва складається з трьох базових етапів – первісної інформаційної соціалізації, освітньо-інформаційного навчання та формування розвиненої інформаційної культури.

4. Інформаційна культура, володіючи методологічним, світоглядним, загальноосвітнім та загальнокультурним потенціалом, що проявляється, насамперед, у використанні універсальних процедур пошуку, обробки та представлення інформації може бути визначена двояким чином – у вузькому та широкому значеннях.

В широкому сенсі інформаційна культура може бути зведена до сукупності принципів і реальних механізмів процесу отримання, аналізу, переробки та поширення інформації, що забезпечують позитивні результати взаємодії етнічних і національних культур, їхнє долучення до загально- людського досвіду.

У вузькому сенсі цього слова інформаційна культура як необхідна і достатня умова для прийняття управлінських рішень є своєрідною підвалиною, органічним синтезом трьох її визначальних складових: а) оптимальних засобів маніпулювання зі знаками, даними, інформацією та подання їх зацікавленому споживачу для рішення теоретичних і практичних задач; б) механізмів вдосконалення технічного середовища, зберігання і передачі інформації; в) системи навчання, підготовки людини до ефективного використання інформаційних засобів та інформації.

5. Професійно важливі якості управлінця обумовлюються, є синтезом загальнопрофесійних і специфічних якостей управлінця (знання, вміння, навички, що обумовлюються професійною діяльністю). До перших можна віднести: а) формування світоглядних, етичних, естетичних, комунікативних якостей; розширення кругозору, формування тезаурусу; б) громадянські якості (працелюбність, дисциплінованість, патріотизм тощо); в) моральні якості (чесність, порядність, відповідальність); г) організаторські якості (комунікативність, підприємливість, ініціативність); д) якості, що характеризують рівень сформованості інформаційної культури (розуміння ролі інформації як глобального чинника розвитку, ефективна інформаційна діяльність, прагнення до самоосвіти, підвищення професійного рівня, вміння приймати рішення та передбачати наслідки власних дій тощо).

Специфічні якості управлінця як складову інформаційної культури утворюють такі чесноти як високий професіоналізм, технічне мислення, здатність до творчості тощо.

Література

1. Абдєєв Р.Ф. Философия информационной цивилизации. – М. Владос, 1994 – 336 с.
2. Антонова С.Г. Информационная культура специалиста: Гуманитарные основания // Проблемы информационной культуры: Сб. статей. – М., 1994 – С.110-117.
3. Белл Д. Социальные рамки информационного общества // Новая технократическая волна на Западе / Под ред. М.Е.Гуревича – М.: Прогресс, 1986. – С.330-345.
4. Вохришева Н.Г. Информационная культура в системе культурологического образования специалиста // Проблемы информационной культуры: Сб. статей. – М., 1994 – С.117-124.
5. Губерський Л.В., Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Культура. Ідеологія. Політика. – К.: Західна Україна, 2002 – 580 с.
6. Джінарадзе Н.Г. Інформаційна культура – К.: Основи, 1999 – 147 с.
7. Кармін А. Философия культуры в информационном обществе: проблемы и перспективы // Вопросы философии. – 2006. – №2. – С.52-60.

8. Козлакова Г.О. Інформаційні технології: інтелектуалізація навчання у вищій школі // Вища освіта України. – 2002. – №1. – С.48-52.

Павленко Г.А. Формирование информационной культуры субъектов управленческой деятельности: социально-философский дискурс.

В статье осуществлен анализ сущности понятия “информационная культура управленца”, определено содержание требований к информационной подготовке управленца и обоснована модель формирования его информационной культуры.

Ключевые слова: информация, информационная культура, управленец, управленческая деятельность, модель.

Pavlenko G.A. Forming of the Informational Culture of Managerial Activity Subjects: Social-Philosophical Discourse.

In paper, the analysis of concept “informational culture of manager” was done. The paper defines content of requirements to informational training of manager and proposes model of informational culture shaping.

Keywords: information, informational culture, managerial activity, model.

***Панченко Л. М.
Інституту вищої освіти АПН України***

Цінності освіти в контексті глобалізації

Зрозуміти потребу в переході до ціннісних парадигм освіти допоможе одна стара притча.

Щоб забезпечити людині певний рівень проживання, недостатньо просто дати їй вдосталь риби. Слід навчити її ловити рибу для того, щоб вона сама могла постійно здобувати їжу. Але насправді і цього недостатньо. Уявимо собі вмілого рибалку, який діє, як браконьєр, – чи то для збагачення, чи то з азарту, чи з якихось інших причин. Така людина вичерпає природні ресурси тим швидше, чим майстернішою у риболовлі вона буде. А потім залишиться без джерела проживання, причому не тільки вона, а й її нащадки. Тому ані великий одноразовий запас риби, ані майстерність у риболовлі не виступають достатніми умовами тривалого добробуту. Що ж потрібно до цього додати? Зрозуміло, що риболовля має ґрунтуватися ще й на повазі до риби як до певної цінності, завдяки чому розумна людина, врешті-решт, знайде той оптимальний баланс життєвих цінностей, який забезпечуватиме їй сталий добробут.

Так само й у сфері освіти. Дати учневі запас знань і навіть навчити його цей запас майстерно поповнювати та використовувати необхідно, але недостатньо. Слід обов'язково прищепити йому певні суспільні цінності, спираючись на які він зможе здобувати знання без завдання шкоди собі та оточуючим, користуватися вченістю без загрози для тих, хто живе у світі зараз або буде жити завтра. Отже, „ціннісне щеплення” мусить бути абсолютно